

A BRIT-COLUMBIAI KUTATÁSI TANÁCS KÖNYVTÁRI ÉS MŰSZAKI TÁJÉKOZTATÁSI SZOLGÁLATA *

P. C. Trussel **

Vancouver

Előadásom jórészt ipari kutatóintézetünk könyvtárának és műszaki tájékoztatási szolgálatának működésével foglalkozik, s bemutatja, milyen kapcsolatban áll az ottawai NRC /National Research Council = Országos Kutatási Tanács/ országos szintű szolgáltatásaival. Előadásom végén említést teszek majd a WAITRO-ról /World Association of Industrial and Technological Research Organizations = Ipari és Műszaki Kutatási Szervezetek Világszövetsége/, melynek titkársága Vancouverben, helyileg a B.C. Research épületében működik, s amely a jelek szerint a közeljövőben műszaki információs igényvel lép fel.

Helyénvaló néhány szót szólni a B.C. Research-ről. Ez az elnevezés a British Columbia Research Council /Brit-Columbiai Kutatási Tanács/ néven ismert, nem profitra orientált testület technikai tevékenységére utal. Szervezetünk 27 éve működik, jelenleg 90 főnyi személyzettel dolgozik, melyből 55 diplomás szakember. Jelenlegi működési költségvetésünk kb. 2 millió kanadai dollár, s ennek mintegy 15%-át Brit-Columbia kormányától kapjuk támogatás formájában. E támogatás kb. egyharmad részét beruházási javak - elsősorban laboratóriumi berendezések - vásárlására, egyharmad részét házon belüli kutatási témák finanszírozására fordítjuk, s egyharmad részt minden évben tartálékolunk. A szervezet - elsősorban igazgatási célokból - a következő osztályokra tagolódik: alkalmazott biológia, alkalmazott kémia, műszaki tudományok, alkalmazott fizika, management és kisegítő szolgálatok. A könyvtár a kisegítő szolgálatok osztályához, a műszaki tájékoztatási szolgálat pedig a management osztályhoz tartozik. Brit-Columbia tartománya ipari fejlődését tekintve az elsődleges és a kora másodlagos /egyszerű átvételes/ fejlődési szakaszban van. Szervezetünkön belül a technikai szakterületek kialakítása a házon belüli kutatási tématervek révén jött létre. Jelenlegi, munkavégzésből származó be-

* Az OMKDK-ban 1971. május 24-én elhangzott előadás.

** A B.C. Research igazgatója és a WAITRO főtájkára.

vételeink mintegy 75%-a a házban belüli tématervek alapján meghatározott szakterületekről származott. Könyvtárunk és a könyvtár személyi állománya igen fontos szerepet játszik az egyes szakterületek jelenlegi állásáról adott tájékoztatásban, a számításba vehető új szakterületek értékelésében, valamint a már kialakult szakterületekről nyújtott tájékoztatásban.

Jelenlegi székházunk két éve épült és összterülete kb. 150 000 négyzetláb, ami 15 000 négyzetméternek felel meg. E területből mintegy 8000 négyzetláb /800 négyzetméter/ jut a könyvtárra, mégpedig a következő megoszlásban: könyvtárvezetői helyiség, két tartalék hivatali helyiség, egy munkaszoba, egy terem /dokumentum-másolás, periodikum-tárlók, olvasóasztalok/, "carrell"-ek /félleg zárt olvasófülkék/ és raktár. A rendelkezésre álló terület bőségesen megfelel a jelenlegi igényeknek és tervezésénél figyelembe vettük a jövőbeni igényeket is. A könyvtár célja az, hogy kielégítse az épületben belüli dolgozó műszaki szakemberek olvasási igényét és műszaki információval lássa el a külső használókat, az üzleti és a műszaki /ipari/ életben dolgozókat. Annak érdekében, hogy a külső használók is könnyen hozzáférhessenek az állományhoz, a könyvtárat az épület főbejáratának közelében helyezték el.

A University of British Columbia /Brit-Columbiai Egyetem/ - melynek területén székházunk felépült - hallgatói létszáma kb. 25 000 körüli, s a hallgatóság igényeinek kielégítését kiterjedt könyvtári szolgáltatásokkal biztosítja. Szervezetünk is állandóan használja az egyetem könyvtárát, ami egyben azt jelenti, hogy nem szükséges olyan mértékben fejlesztenünk saját szolgáltatásainkat, mintha teljesen önállóan működnénk. Könyvtárunk csak bizonyos alapvető, standard dokumentumanyagot gyűjt, ezenkívül azonban csak a B.C. Research speciális szakterületei körébe tartozó munkák beszerzésére fordít különös figyelmet. Az anyag helyi jellege miatt nem próbálkozunk annak indexelésével és számítógépet sem alkalmazunk könyvtári munkafolyamatok végzésére. Kislétszámú könyvtári személyzetünk maga keresi ki a kiadványokat a kutatók számára és a számítógépes keresés előkészítésére, mely munkát az NRC végzi, megfogalmazza a kérdéseket. Felhívja kutatóink figyelmét az érdeklődési körükbe tartozó legújabb cikkekre és vásárlás vagy kölcsönzés útján megszerzi a kért dokumentumokat. Mind a tudományos, mind a szakmai-kereskedelmi jellegű folyóiratok legújabb számai közzé kerülnek a kutatószemélyzet tagjai között, de külső személyeknek nem kölcsönzik. Külső szakembereknek készséggel bemutatják a könyvtárat, lehetővé teszik helyszíni használatát, s azt, hogy távozásuk előtt a számukra érdekes dokumentumokról másolatot készíthessenek. A könyvtár legnehezebben megoldható problémája az új szakterületeken végzendő gyors retrospektív keresés.

Szeretnék arról is beszélni, milyen eszközökkel elégíti ki könyvtárunk elsősorban saját kutatószemélyzetünk, s a külső használók igényeit. Könyvtárunk jelenleg 4000 kötet könyvvel rendelkezik, 250 folyóírral fizet elő és sok hivatalos kormánykiadványt kap. További támogatást jelent a helyi egyetemi könyvtár, valamint az NRC, ahol másolószolgálat áll rendelkezésre. Az igényelt szakirodalom azonosítása céljából könyvtárosaink igen sokat használják a referálólapokat és indexeket, szakkérdésekben pedig gyakran igénybe veszik saját ku-

tatógárdánkat, valamint más műszaki szervezetek - pl. a Forest Products Laboratory /Erdőgazdasági Laboratórium/ - magánvállalatok és hasonló intézmények könyvtárosa, tudományos és műszaki csoportokkal kapcsolatban álló és az ország különféle részeiben működő szakembereket, mint pl. a Fisheries Research Board /Halászati Kutatótestület/, a Victoriai Department of Economics and Statistics /Gazdasági és Statisztikai Hivatal/ stb. gárdáját.

Könyvtárunk ugyancsak igénybe veszi az NRC szelektív információterjesztő számítógépes tájékoztatási szolgálatát. Ennek keretében jelenleg rendelkezésre áll a Chemical Abstracts, a Citation Index és az Index Medicus, valamint hamarosan a Biological Abstracts Previews is. E szolgáltatás évenként és kérdésenként mintegy 100 kanadai dollárba kerül. Esetenként a megfelelő szakterület más szakembereivel és kutatóival is konzultálnak. Az évek során kialakult az a gyakorlat, hogy nyilvántartják azokat az igen szűk szakterületeket, amelyeken kutatóink az intézményen belül dolgoznak és ahhoz irodalmat gyűjtenek. Azzal nem is próbálkoztak, hogy központilag gyűjtsék és nyilvántartsák az ilyen szűk szakterületekre vonatkozó különlenyomatokat vagy aprónyomtatványokat. Az ilyen területekkel kapcsolatos kérdéseket a könyvtárosok a kutatógárda megfelelő szakemberéhez utalják. Ez a közvetlen megoldás kielégítő eredménnyel jár. Általánosságban tehát elmondhatom, hogy az általunk használt rendszert olyanná fejlesztettük, amely jól illeszkedik intézményünk sajátosságaihoz és hatékonyan kielégíti igényeit. Működését a közvetlen és csaknem bürokrácia mentes munka jellemzi. Ez természetesen a kis intézmény egyik, jól kihasználható előnye.

Most beszéljünk a külső feleknek nyújtott szolgáltatásokról. Ezek az utóbbi évek során számos formát öltve fejlődtek, s ezek közül először a legrégebbiről, a műszaki tájékoztatási szolgálatról szólnék. E szolgálat költségeinek javarészét az NRC fedezi, amely valamennyi kanadai műszaki kérdés és érdeklődő előtt megnyitja szolgálatunkat. Azokban a tartományokban, ahol nem profitorientált ipari kutatóintézeteket létesítettek /Brit-Columbia, Alberta, Saskatchewan, Ontario, New Brunswick és Uj-Skócia/ az NRC Műszaki Tájékoztatási Szolgálat a helyi /tartományi/ kutatóintézetek útján szerződéses alapon működik. A B.C. Research évente mintegy 1200 kérdéssel foglalkozik; ezek 95%-ára szakembereink 4-5 napon belül, olykor még aznap, közvetlenül válaszolnak. A fennmaradó kérdéseket átadják az NRC-nek, amelynek akár 4-6 hétre is szüksége lehet a kérdés megválaszolásához. Kétségteljesen, az NRC-hez küldött kérdések zöme igen nehéz, de még így is úgy érezzük, hogy a válaszig eltelt idő meglehetősen hosszú.

Az NRC ipari vállalatok számára megrendelésre számítógépes fi-gyelőszolgálatot nyújt havi gyakorisággal. E szolgálatot az ipar minden jel szerint igen lelkesen fogadja. Műszaki tájékoztatási szolgálatunk létszáma másfél fő: egy főfoglalkozású és 4-5 részfoglalkozású munkatárs. A főfoglalkozású munkatárs idejének kb. egyharmad részét arra fordítja, hogy információigényük felmérése céljából kapcsolatot tartson fenn a Brit-Columbia-i ipari vállalatokkal. E munkatársunk listáján jelenleg 500 ipari vállalat szerepel, ami valamivel kisebb szám, mint a korábbi években, s felmérő munkáját másfél évenként megismétli. E külső szolgálat értékelése nehéznek bizonyult; azt is

nehéz eldönteni, érdemes-e kiterjeszteni, s ha igen, milyen irányban.

Az NRC másik szolgálata az üzem- és vállalatsszervezés. Jelenleg két munkatárs azzal foglalkozik, hogy sorra látogatja az ipari vállalatokat, megvizsgálja tevékenységüket és javaslatokat tesz a tökéletesítésre. E javaslatok általános jellegűek és legtöbbször annyit jelentenek, hogy a vállalat mintegy bátorítást kap saját szakembereinek speciális továbbképzéséhez vagy külső szaktanácsadók alkalmazásához. Az elmúlt két év során rövid üzemsszervezési tanfolyamokat rendeztek, mégpedig a vállalati felsőszintű vezetők számára 2-3 napos, középszintű vezetők számára pedig kéthetes képzést. A hosszabb tanfolyam egyben azt is tartalmazta, hogy a hallgatók valamilyen ipari vagy kormányintézménynél témát választottak, a tanfolyam bizonyos részében pedig szakembereink ellenőrző látogatást tettek a hallgatóknál, hogy segítséget nyújtsanak és értékeljék a vállalt téma kidolgozását, illetve annak hatékonyságát. Megállapítottuk, hogy az ilyenfajta tevékenységből általában szerződéses munka alakult ki, s ujabban alkalmaztunk is üzemsszervező mérnököket az ilyen igények kielégítésére.

Az üzemsszervezéshez kapcsolódó másik terület, ahol az utóbbi másfél év folyamán tanfolyamokat szerveztünk és projektumok jöttek létre, a "termelőkenység" témaköre volt. Szakembergárdánkban belül egy főfoglalkozásu munkaerőnek megfelelő személyzet foglalkozik az ipari termelőkenységgel kapcsolatos munkákkal, s várakozásaink szerint ez a tevékenység a jövőben további fejlődésnek indul.

Igen nehéz előre jelezni, milyenek lesznek a műszaki tájékoztatási szolgálat jövő trendjei, de az várható, hogy a mennyiségileg meghatározható információk számítógépes adatközpontjainak létesítése elég hamar sorra kerülhet Kanadában. Ami a számítógépes tájékoztatási központokat illeti, ezek létrehozása több időt igényel és valószínűleg csak tíz éven belül valósul meg. Reméljük azonban, hogy ezek az ország kiemelkedő jelentőségű műszaki intézményei mellett létesülnek. Azonban még jelentős munka szükséges a különböző központok szerepkörének kijelöléséhez, a párhuzamos munkavégzés elkerüléséhez, nagyobb szakértelemmel rendelkező munkatárs segítségnyújtásához a szakterületen kevésbé járatosnak és a referensz központok /indirekt tájékoztatási központok/ létesítéséhez. Szükséges az is, hogy az egyes számítógépes központok elsősorban az országon belül, de lehetőleg más országokéival is, kompatibilisek legyenek. Sok idővesztést jelent ugyanis a különféle mágnesszalagok egységesítése. Ugyancsak szükségesnek látjuk az áttérést a teljes, eredeti formátumu könyvek és periodikumok használatáról a mikroformátumok fokozottabb használatára.

Másrészt úgy látjuk, hogy még hosszú idő mulik el majd az ember-számítógép párbeszéd és a gépi fordítás alkalmazásáig. Ebben az esetben azonban lehetséges, hogy meglehetősen konzervatív módon nyilatkozunk, mivel sürgős igények vagy szükségletek esetén a technika jelentősen csökkentheti az időtényezőt.

Ezt az alkalmat is fel szeretném használni arra, hogy néhány szót szóljak a WAITRO-ról. E szövetség az 1970 októberében tartott bécsi értekezleten alakult meg azzal a céllal, hogy összefogja a világ fejlődő és fejlett országainak nem profitra orientált ipari kutatóin-

tézeteit. A WAITRO arra törekszik, hogy segítséget nyújtson az egyes, különösen a fejlődő országokban működő tag-szervezeteinek. Mint a WAITRO főtitkára elsősorban azért beszélek Önöknek itt e szervezetről, mert a kommunikáció és az információterjesztés területe a WAITRO segítségnyújtási erőfeszítések legfontosabb eleme, s nagyon valószínű, hogy a jövőben az Önök intézetét és szakembereiket is bevonjuk ebbe a munkába. Ugy kívánjuk rendezni a dolgokat, hogy amikor csak lehetséges, a fejlődő országokban működő tagjainknak nyújtott technikai segélyre fordított időt és energiát ne a fejlődő országok, hanem a fejlettebb országok ebben érdekelt szervei finanszírozzák. Megtudtam, hogy az Önök intézete közvetlen díj ellenében nyújtja szolgáltatásait. A B.C. Research szintén kísérletezett azzal, hogy műszaki tájékoztatásaival kapcsolatban valamilyen árrendszert dolgozzon ki, ám ez nem járt megnagyatató eredménnyel.

Idejövetelem előtt Bécsben meglátogattam az UNIDO-t /United Nations Industrial Development Organization = Egyesült Nemzetek Iparfejlesztési Szervezete/, s ennek során tájékoztattam arról, milyen eszközök állnak az ottani műszaki tájékoztató munka rendelkezésére. Azt is tapasztaltam, hogy az ottani ipari tájékoztató szolgálat kb. havi 200 kérdésre válaszol. Az Önök intézete egyike annak a 11 szervezetnek, amellyel az UNIDO információs szolgálata szerződéses kapcsolatban áll, s így a jövőben minden jel szerint e szervezet közvetítésével Önök is szolgáltatnak információt a WAITRO tagjainak.

Nagy örömmre szolgált, hogy alkalmam nyílt erre a könyvtári és műszaki tájékoztatási szolgálatokkal kapcsolatos tapasztalatcserére. Mély benyomást tett rám az Önök rendkívül sokoldalú tevékenysége, mely a dokumentációs és információterjesztő munkán túl még jelentős nyomdai és sokszorosító szolgálatra, valamint igen átfogó indexelő és referáló szolgálatokra is kiterjed. Végezetül köszönetet szeretnék mondani LÉVAL Tamásné megbízott főigazgatónak meghívásomért és valamennyiüknek azért az udvariasságért és kedvességért, amelyet nagyon kellemes itt-tartózkodásom alatt irányomban tanusítottak.

oo°oo

TRUSSEL, P.C.: Library and technical information service at the British Columbia Research Council

In his paper presented on May 24, 1971, at the Hungarian Central Technical Library and Documentation Centre /OMKDK/, Dr. TRUSSEL, director of B.C. Research /Vancouver, Canada/, gave an account of the operation of the library and technical information services at the industrial research institute known as B.C. Research. B.C. Research refers to the technical operation of the British Columbia Research Council, a non-profit society working in co-operation with the National Research Council of Canada.

B.C. Research as an industrial research organization is engaged in projects covering - at present - the following broad fields: applied biology, applied chemistry, engineering, applied physics. Within these fields, the library and information services play an important part in providing information on the "state of the art" of the said field, in evaluating new areas of competence under consideration, and in providing a continuous supply of information on areas of competence that have been established. Since the organization is located on the campus of the University of British Columbia, whose extensive library services are made accessible for the staff of the B.C. Research, the organization's library is only to meet the most relevant and immediate information needs of the organization's research staff and of outside users. Thus the library does not need to be as large as it would be if it were operating independently. The library contains certain core material, but specializes only in areas of the organization's scientific and technical competence. Containing some 4000 volumes and 250 journals, the library gives special information services, without, however, making an attempt at indexing or aiming the mechanization of library operations. At the same time it is in close co-operation with the National Research Council at Ottawa, where computerized searching and other services are available.

The author outlines the operation and services of the organization handling about 1200 inquiries each year, and refers to its relationship with external users and other similar Canadian organizations.

Finally, the author outlines the activities of the World Association of Industrial and Technological Research Organizations /WAITRO/ with special view to the technical assistance to be given to the developing countries. As Secretary-General of WAITRO, Dr. TRUSSEL has invited Hungary to join efforts with this organization.

::':::

ТРУССЕЛ, П.С.: Библиотечная и техническая информационная служба Исследовательского совета Британской Колумбии

Д-р П.С.Труссел, директор Исследовательского совета Британской Колумбии в своем докладе, сделанном 24-го мая 1971 года в ВЦТЕЦНТИ, познакомил слушателей с библиотечной и технической информационной службой, действующей в промышленном исследовательском институте, известном под названием "B.C. Research" в Канаде. Название "B.C. Research" является сокращением исследовательской и информационной деятельности Исследовательского совета Британской Колумбии. Эта организация, имеющая тесную связь с Канадским исследовательским советом, не ориентирована на извлечение прибыли.

"B.C. Research", как промышленная исследовательская организация работает теперь над темами, охватывающими следующие области исследований: прикладная биология, прикладная химия, технические науки, прикладная физика. Внутри этих специальных областей библиотечная и информационная служба играет важную роль: постоянно информирует о настоящем положении этих областей, оценивает о точки зрения науки те новые области, которыми организация намерена заниматься в дальнейшем и дает постоянную информацию об уже оформленных областях исследований. Так как организация помещена на территории Университета Британской Колумбии, фонд и распространяемые службы библиотеки университета имеются в распоряжении исследовательского состава, библиотека организации должна удовлетворять лишь самые существенные непосредственные запросы исследователей. Таким образом библиотека не требует такого развития, какого требовала бы, если работала бы самостоятельно. Хотя в библиотеке находятся и фундаментальные книги, собираются с большой глубиной только материалы тех областей, которые составляют исследовательскую область организации. Библиотека, имеющая около 4000 томов книг и 250 периодических изданий, располагает информационной службой, но не занимается индексированием и не старается механизировать свою библиотечную деятельность. В то же время сотрудничает с Государственным исследовательским советом в г.Оттаве, где имеются в распоряжении служба наблюдения за литературой и другие службы.

Автор представляет деятельность и службы организации, обрабатывающей около 1200 тем в год, далее ее связи со внешними потребителями и другими подобными организациями в Канаде.

В заключение д-р Труссел говорил о деятельности Всемирного совета организаций по техническим исследованиям (WAITRO), уделяя особое внимание программам технической помощи развивающимся странам. Д-р Труссел, кто в одном лице является и главным секретарем WAITRO, обратился с призывом к Венгрии, чтобы она присоединилась к работе Всемирной организации.

=
=
=

TRUSSEL, B.C.: Bibliotheks- und technischer Informationsdienst
des British-Kolumbischen Forschungsrates

Dr. B.C. TRUSSEL, Direktor des British-Kolumbischen Forschungsrates /B.C. Research, Vancouver, Canada/, hielt am 24. Mai in der Ungarischen Technisch-Wissenschaftlichen Zentralbibliothek und Dokumentationszentrum /OMKDK/ einen Vortrag über den Bibliotheks- und technischen Informationsdienst des als B.C. Research bekannten kanadischen Instituts für industrielle Forschung. B.C. Research ist eigentlich eine Abkürzung der Benennung: British Columbia Research Council. B.C. Research ist eine, mit dem Nationalen Forschungsrat in Ottawa /National Research Council/ eng verbundene, nicht profitorientierte Institution.

B.C. Research arbeitet als Organ für industrielle Forschung gegenwärtig an Themen über folgende Gebiete: angewandte Biologie, angewandte Chemie, Technik, angewandte Physik. Innerhalb dieser Fachgebiete spielen die Bibliotheks- und Informationsdienste eine bedeutende Rolle: sie geben laufende Information über den gegenwärtigen Stand der einzelnen Fachgebiete, sie bewerten in wissenschaftlicher Hinsicht die neuen Fachgebiete, die das Institut eventuell in seinen Tätigkeitsbereich einzufragen wünscht und informieren laufend über die bereits entwickelten Forschungsgebiete. Da sich die Organisation auf dem Gelände der Universität /University of British Columbia/ befindet und den Forschern dadurch sowohl der Bestand als auch die sonstigen Dienstleistungen der Universitätsbibliothek zur Verfügung stehen, hat die Bibliothek des Forschungsrates nur die wesentlichsten, unmittelbaren Informationsansprüche der Forscher zu erfüllen. Auf diese Weise muss die Bibliothek nicht in dem Masse entwickelt werden, als ob sie selbständig arbeiten würde. Die grundlegenden Werke sind zwar vorhanden, eingehender wird jedoch nur das zum Forschungsgebiet der Organisation gehörende Material gesammelt. Die etwa 4000 Bände und 250 Zeitschriften umfassende Bibliothek erteilt zwar Fachinformationen, verfertigt aber keine Indices und ist auch nicht bestrebt, die Bibliotheksarbeit zu mechanisieren. Zu gleicher Zeit arbeitet die Bibliothek mit dem Nationalen Forschungsrat von Ottawa zusammen, wo ihr komputersierte Literaturforschung und andere Dienste zur Verfügung stehen.

Der Beitrag bespricht die Tätigkeit und die Dienstleistungen der jährlich ung. 1200 Fragen bearbeitenden Organisation, ferner ihre Beziehungen zu externen Benutzern und anderen ähnlichen kanadischen Organisationen.

Zum Schluss erörterte Dr. TRUSSEL die Tätigkeit des WAITRO /World Association of Industrial and Technological Organisations/, mit besonderer Rücksicht auf die Hilfsprogramme für Entwicklungsländer. Dr. TRUSSEL gleichzeitig Generalsekretär des WAITRO, hat auch Ungarn zur Teilnahme an der Arbeit des Weltbunds aufgefordert.

!!!